

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА БІОЕТИКИ
НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ КОМПЛЕКС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ,
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПСИХОСІНЕРГЕТИКИ ТА АЛЬФОЛОГІЇ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, присвяченої 120-річчю ОНМедУ

ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ:

філософський, психологічний, медичний та юридичний полілог – від теорії до практики

1 жовтня 2020 р.
м. Одеса, Україна

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА БІОЕТИКИ
НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ КОМПЛЕКС ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ,
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ТА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПСИХОСІНЕРГЕТИКИ ТА АЛЬФОЛОГІЇ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

МАТЕРІАЛИ ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
присвяченої 120-річчю ОНМедУ

ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ:
філософський, психологічний, медичний та юридичний
полілог – від теорії до практики

1 жовтня 2020 р.
м. Одеса, Україна

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Одеського національного медичного університету
(протокол № 3 від 12 листопада 2020 р.)*

Редакційна колегія:

Кривцова Н.В. - кандидат психологічних наук, генеральний директор ТОВ МАПА, провідний спеціаліст навчально-виробничого комплексу інноваційних технологій навчання, інформатизації та безперервної освіти Одеського національного медичного університету;

Ляшенко Д.М. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету;

Медянова О.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету;

Терзі О.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету;

Відповідальний редактор:

Ханжи В.Б. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету.

Рецензенти:

Доннікова І.А. - доктор філософських наук, доцент, завідувачка кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія»

Бринза І.В. - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та диференціальної психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Л 937 Людина як цілісність: філософський, психологічний, медичний та юридичний полілог – від теорії до практики : Збірник матеріалів III Міжнародної наукової конференції, присвяченої 120-річчю Одеського національного медичного університету (1 жовтня 2020 р., м. Одеса) / Одеськ. нац. мед. ун-т, каф. філософії та біоетики ; Міжнародна академія психосінергетики та альфології та ін. ; ред. кол. : В. Б. Ханжи (відп. ред.) та ін. – Одеса, 2020. – 156 с.

У збірнику матеріалів запропоновано міждисциплінарний погляд на актуальні проблеми буття людини. Представлено результати осмислення людини як цілісності через співставлення філософських, соціально-психологічних та медичних підходів. Для дослідників питань людського існування та самовдосконалення.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів. За точність та достовірність викладеного матеріалу всю відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ЗНАННЯ	
<i>Повторева С.М.</i> САДОМАЗОХИЗМ И ПОСТМОДЕРНИСТСКАЯ ГЕНДЕРНАЯ МОРАЛЬ.....	6
<i>Пунченко О.П.</i> АНТРОПОЛОГИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ЕЕ ЦИВИЛИЗАЦИОННОМ ИЗМЕРЕНИИ.....	19
<i>Титар О.В.</i> ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ ВІЗУАЛЬНОГО СПРИЙНЯТТЯ: ІНТЕГРАТИВНА ГОЛОГРАФІЧНА МОДЕЛЬ ЛЮДИНИ.....	32
<i>Вячеславова О.А.</i> ПОСТГУМАНІЗМ ЯК ДОСЛІДНИЦЬКА СТРАТЕГІЯ В ЛЮДИНОЗНАВЧОМУ ЗНАННІ.....	41
<i>Голубович І.В., Русяєва М.В.</i> «ПОВОРОТ» ЯК ТЕРМІН ТА МЕТАФОРА СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ЛЕКСИКОНУ: “КЕНРЕ” ТА/АБО “TURN”.....	47
<i>Доннікова І.А., Кривцова Н.В.</i> МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ СВІТ VS ПОНЯТІЙНИЙ ЄВРОПОЦЕНТРИЗМ: В ПОШУКАХ НОВОГО ТИПУ РАЦІОНАЛЬНОСТІ.....	50
<i>Петриковская Е.С.</i> ПРОБЛЕМА ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЦЕЛОСТНОСТИ В ПЕРСПЕКТИВЕ ФИЛОСОФСКОЙ АНТРОПОЛОГИИ.....	57
<i>Харченко Н.В., Кундій Ж.П., Ющенко Ю.П.</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВДИВОСТІ МИСТЕЦТВА АМЕРИКАНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ РУБЕЖУ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ.....	62
ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ПСИХОЛОГІЇ	
<i>Горелова В.О.</i> ПАМ'ЯТЬ ЯК ОДНА З ЕФЕКТИВНИХ УМОВ РОЗВИТКУ ПРОГНОСТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	65
<i>Величко В.І., Лагода Д.О.</i> СТУДЕНТИ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ ТА ДОКАЗОВА МЕДИЦИНА - МІФ АБО РЕАЛЬНІСТЬ.....	77
<i>Сухота І.В.</i> ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ В ЗРЕЛОМ ВОЗРАСТЕ.....	79

ПРОБЛЕМА ЦІЛОГО І ЦІЛІСНОСТІ

Медянова Е.В.

РАЗВИТИЕ КОНЦЕПТА «ЦЕЛОСТНОСТЬ ЧЕЛОВЕКА»
В УКРАИНСКОЙ ФИЛОСОФИИ.....82

Васильєва І.В., Шевченко С.Л.

ЦІЛІСНІСТЬ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДУХОВНОЇ КРИЗИ СУЧАСНОЇ ДОБИ:
ЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТСЬКИЙ ТА ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИЙ ДИСКУРС.....90

ТЕМПОРАЛЬНО-ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЮДСЬКОГО ІСНУВАННЯ І ДІЯЛЬНОСТІ

Ханжи В.Б.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ВРЕМЕНИ: ОНТОЛОГИЧЕСКАЯ,
АНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ И ЭТИЧЕСКАЯ МОДЕЛИ.....101

Нивня А.А.

СОЦИАЛЬНАЯ ИЗОЛЯЦИЯ: ТЕМПОРАЛЬНЫЙ АСПЕКТ.....119

СУСПІЛЬНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОМАТИЧНІ СКЛАДОВІ ЗДОРОВ'Я

Вичко О.

PERCEIVED CONTRIBUTION OF MUSIC EXPERIENCES TO WELL-BEING
OF FACULTY MEMBERS IN UKRAINE AND THE U.S.: QUALITATIVE CASE
STUDY RESEARCH FINDINGS.....122

Кокорина Ю.Е.

ЛОГИКА СТАНОВЛЕННЯ ЖЕНСКОГО СУБ'ЄКТА В ПОЛЕ
ОТНОШЕНИЯ С ДРУГИМ.....136

Трофименко О.А.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....141

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗЯХ ОСВІТИ, МИСТЕЦТВА ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Альков В.А., Робак І.Ю.

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННЯ НА НИВІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ.....146

Бринза І.В., Романюк Р.П.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....149

СПИСОК АВТОРІВ.....154

МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ СВІТ VS ПОНЯТІЙНИЙ ЄВРОПОЦЕНТРИЗМ: В ПОШУКАХ НОВОГО ТИПУ РАЦІОНАЛЬНОСТІ

Доннікова Ірина Анатоліївна

*доктор філософських наук, доцент,
завідувачка кафедри філософії*

Національного університету «Одеська морська академія»

Кривцова Наталя Вячеславівна

*кандидат психологічних наук,
генеральний директор ТОВ МАПА,*

*провідний спеціаліст навчально-виробничого комплексу інноваційних
технологій навчання, інформатизації та безперервної освіти*

Одеського національного медичного університету

Сучасний світ розкривається перед людиною як складний, динамічний, непередбачуваний, який потребує не стільки своєчасної, скільки випереджальної філософської рефлексії. Беручи до уваги дві взаємопов'язані тенденції – зростання інтегрованості й різноманітності світу, філософська рефлексія має сягати тих умоспоглядальних масштабів, з яких відкриваються спільні тенденції розвитку людства, і водночас утримувати глибинні, сутнісні джерела людської активності, пов'язані з індивідуально-особистісним існуванням. Одним з таких понять є «культура», яке, здавалося б, вбирає в себе всю палітру смислів, форм, рівнів людського існування, використовується для осмислення явищ і процесів всього мультикультурного світу. Але, пов'язане з витоками європейської культури, воно має чималий відтінок європоцентризму, тому будь які роздуми про людину, людське як таке, навіть найгуманніші і толерантні, в своїх глибинних смислах ґрунтуються на зразках і цінностях європейської культури.

Філософи дискутують про нові методологічні концепції, які б дійсно сприяли діалогу культур через подолання понятійного європоцентризму, узгодження мовних картин світу, різних типів раціональності [2].

В цьому контексті виявляється обмеженість західної парадигми філософування, яка підкоряє або ігнорує інші способи пізнання світу, в тому числі й інші типи раціональності. Американський філософ Пітер Левін в статті «Відсутність різноманітності у філософії блокує її прогрес» («The lack of diversity in philosophy is blocking its progress»), пише про те, що жодна гуманітарна дисципліна, крім філософії, не демонструє такого систематичного нехтування іншими цивілізаціями. На його думку, для власного прогресу філософія повинна стати більш різноманітною, а гуманітарні науки взагалі «прагнуть зрозуміти, що означають інші люди. Інтерпретація вимагає чутливості, емпатії та відкритості. Гуманістична дисципліна повинна охоплювати весь людський досвід, минулий і сучасний, досліджуючи та вивчаючи те, що думали люди у всьому світі» [7]. Філософія перш за все – це спосіб мислення, в якому мають значення аргументи щодо фундаментальних питань. Тому, для розвитку мислення необхідно враховувати аргументи найширшого кола людей, а оскільки всі думки народжуються в певному контексті – з ними необхідно взаємодіяти критично.

Зазначене стосується й філософсько-культурологічного знання, яке оперує поняттям культури в його західноєвропейському розумінні і при цьому прагне збагнути закономірності розвитку культури як надбання всього людства. На це можна було б відповісти тим, що східна філософська думка не створила поняття, яке б стало доповненням або альтернативою латинському слову «cultura» з притаманною йому властивістю узагальнювати різноманітні властивості «рукотворного» світу. Проте такого слова або поняття не було й у стародавніх греків, які, розділивши космос на «фюзис» і «номос» і створивши дистанцію між людиною і світом, все ж намагалися зберегти їх єдність, з'ясовуючи зв'язок між Логосом і людським розумом, макрокосмосом і мікрокосмосом. Тому «номос», до якого належала людина як мікрокосмос, позначався також як «техне», «пайдейя», «мімезис», «агон», «політія» та ін., а також широким колом інших понять, що мали відношення до знання і пізнання – «докса», «емпірія», «епістема», «гносис» та ін. Але вже у римлян «номос»

перетворився на культуру, протиставлену не тільки природі (натурі), але й всім варварським (читай: неєвропейським) народам. Визначення Цицероном філософії як «культури духа» пов'язує її саме з римською, латиномовною культурою, демонструючи її переваги і зверхність.

Звісно, не можна замінити вісь понятійний апарат науки і філософії. Але можливо і, на нашу думку, вкрай необхідно його переосмислити, повернувшись до витоків, первинних смислів тих чи інших понять, пам'ятаючи про те, що східне Дао і західний Логос – це різні мовні позначення способи пізнання єдиного Всесвіту. Додамо – позначення, які відомі сучасній філософії. А скільки ще таких позначень залишилось осторонь «магістрального» шляху європейської філософії і зберігається в інших культурах, висвітлюючи унікальні смисли єдиного світу?

Тож, в контексті проблеми понятійного європоцентризму, зазначимо, що її вирішення не можливе без створення таких онтологічно-методологічних засад пізнання, які б відображали універсальність/унікальність пошуку людиною єдності із світом, який вона пізнає. Якщо порушувати питання про «утримання» у філософсько-культурологічних роздумах загальнолюдського і унікального, треба визнати необхідність поєднання філософської рефлексії з психологічним знанням, без якого будь-яке осмислення індивідуального й унікального залишається абстрактною схемою, не розкриває *зміст* унікальності. Філософія, дійсно, виявляє «всезагальність унікального», чи йдеться про людину, або культуру, або будь-яке індивідуальне існування. Але, як зауважував В. Біблер, «в логіці культури неповторно всезагальним може бути тільки нескінченно-можливий сенс буття» [1]. Буття людини – це спів-буття і спів-знання індивідуально-людського та індивідуально-вічного і допоки живе і мислить малий, слабкий, смертний людський індивід, до тих пір існує Всезагальний Індивід, світова індивідуальність, – безкінечна, вічна, особистісна. За словами філософа, «безсмертний, вічний індивід – alter ego кожної людини; він і безсмертний, і вічний, і нескінченний кожен раз по-своєму, в осередді мого, індивідуального, особливого, цього буття» [1]. Спілкування індивідів є

одночасно спілкуванням їх індивідуальних від-особлених (рос. «от-личных») Всесвітів. Якщо філософія здатна «схопити» єдність всезагального та індивідуального, психологія – розкрити механізми існування індивідуального, то механізми поєднання всезагального й індивідуального має розкрити *психологічна філософія* (Н.В. Кривцова).

Нами вже порушувалося питання про необхідність психологічної філософії як «серединного шляху», на якому долається крайність між позитивістсько-раціоналістичним розумінням науки і психологією як «вченням про душу» з художнім чи релігійним відтінком [6, с. 222]. Психологічну філософію ми розуміємо як міждисциплінарний напрямок, що спирається на сучасні психологічні дослідження, збагачує металогічне філософське знання і можливість раціонального зв'язування зі сферою ідеального, пояснює єдність людини з Всесвітом через об'єднання метафізичного і природничо-наукового пізнання [6, с. 222]. Предмет філософії – людина і світ – доповнюється глибинами психологічного виміру *енерго-інформаційного простору-часу* їх існування як *різничево-багатовимірних полі сутнісних автопоетичних цілісностей* та пошуку джерел *створювальних сил* особистості, що єднають її з Всесвітом (Н.В. Кривцова) [3, с. 196]. Тільки в такому масштабі розкривається, стає зрозумілою й *мапа життя* (Н.В. Кривцова) кожної людини і людства в цілому, сенсоутворюючі й створювальні джерела *антропокультурної складності* (І.А. Доннікова) [3, с.195].

Психологічна філософія спирається на онтологію єдності, яка розкриває механізми само гармонізації створювальних сил з одночасним виробництвом нової психологічної реальності череззвзаємний перехід кумулятивно-дисипативних процесів самореалізації особистості дослідника інформаційних ресурсів та/або зовнішньо-внутрішнього, суб'єктивно-об'єктивного, раціонального-ірраціонального вимірів енергетично-інформаційного простору-часу її буття і становлення, завдяки чому людина отримує можливість впливати на саму себе (самодетермінація) підчас само здійснення в обраній сфері життєдіяльності [4, 5]. Йдеться про шлях *мульти-формного об'єднання* людини

із Всесвітом на різних рівнях (природньому, соціальному, культурному та при організації власного життя в цілому), їх сизигію, співтворчість і ко-еволюцію як різницево-багатовимірних полісутнісних авто поетичних цілісностей різного походження і масштабів, які утворюють *мультиформну єдність* (Н.В. Кривцова) [3, с. 196].

Повертаючись до проблеми понятійного європоцентризму і наукової раціональності, можливостей науки і філософії відображати різноманітність способів осягнення людиною світу, зазначимо – на нашу думку, слід починати з переосмислення проблеми суб'єкта пізнання. Виходячи з онтології мультиформної єдності доцільним є використання концепту «особистість дослідника» (Н.В. Кривцова) як концепту «посереднику» між суб'єктивним і об'єктивно-суб'єктивним, наукою і життям людини в цілому, який розкриває динаміку самоздійснення суб'єкта пізнання, здатного до авто-еко-організації, самотрансценденції сизигії з Всесвітом на різних рівнях, в тому числі і культурному. Похідні концепти – *особистість дослідника наукової інформації, наукових знань та особистість-трансфесіонала* розкривають неперервний процес самоактуалізації і само гармонізації створювальних сил знання та самоздійснення обізнаної людини, завдяки чому суб'єкт пізнання набуває важливої характеристики – *освіченості* (Н.В. Кривцова) [3–5], яка й пов'язує його з певним культурним контекстом, а отже і з мовою, і дослідницькою традицією.

До того ж людина як унікальна мультиформна єдність біо-психо-соціального вимірів авто-еко-організації інтегральної індивідуальності розкривається через культурні засоби, які обираються як «власні» - тільки для неї існуючі та пристосовані джерела її суб'єктного самовизначення.

Таким чином онтологія мультиформної єдності дає можливість простежити, як «формальна логіка суб'єкта пізнання доповнюється само актуалізацією створювальних сил особистості дослідника інформаційних ресурсів і повсякденного досвіду їх використання на різних рівнях організації життєдіяльності, коли будь-яка інформація має потенцію перетворитися на

наукові знання, джерело ресурсів і резервів самогармонізації та самоздійснення освіченої людини» [3, с. 204].

«Проростання» людського в людині, людини в культурі і культурного в людині залишається неповторним, таким, що породжує унікальні культурні форми (в тому числі й національні), і водночас всезагальним, орієнтованим на Всесвіт, потребує відповідного філософсько-психологічного підґрунтя.

В контексті психологічної філософії «європоцентричне» за походженням поняття культури розширюється за змістом, вбираючи нескінченну різноманітність одиничних і загальних шляхів, способів народження, становлення і трансформацій людини і людського як «мультиформної єдності». При цьому саме онтологія мультиформної єдності дає можливість виявити й дослідити «загальнолюдське в унікальному» і «унікальне в загальнолюдському», в тому числі враховуючи культурні надбання людини, і як особистості яка самоздійснюється, і як частини певного народу, і як джерела само гармонізації створювальних сил людства взагалі.

Стає зрозумілою людиностворювальна сутність культури як «рукотворного» світу, наявність в неї загальнолюдського, універсального, вічного, орієнтованого на Природу і Всесвіт, без якого мультикультурний світ перетворюється на хаос нелюдського.

Література

1. Библер В.С. От наукоучения - к логике культуры (Два философских введения в двадцать первый век) / В.С. Библер— М.: Издательство политической литературы, 1991.—URL: https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/bibler/03.php
2. Бургете Аяла М.Р. Понятийный европоцентризм: за и против. / М.Р. Бургете Аяла, И.А. Герасимова // Философские науки.; 62(6):11-33. – 2019. – <https://doi.org/10.30727/0235-1188-2019-62-6-11-33>
3. Створювальна сила знання : монографія. Книга перша / авт. кол. ; відп. ред.: І. А. Доннікова, Н. В. Кривцова. – Одеса : Фенікс, 2020. – 250 с.
4. Кривцова Н. В. Психологічні особливості потенціалу самореалізації особистості: дис. канд. психол. наук: 19.00.01: Загальна психологія, історія психології / Н.В. Кривцова / Одес. нац. мед. ун-т. – Одеса, 2018. – 296 с.
5. Психологічні особливості потенціалу самореалізації особистості. / Н.В. Кривцова // Дис ... канд. психол. наук: 19.00.01: Загальна психологія, історія психології. – Одеса, 2018.
6. Кривцова Н.В. Шлях до гармонії життя: теорія і практика самореалізації: монографія / Н.В. Кривцова / 3-є вид., перероб. і доп.– Харків: Факт, 2019. – 404 с.

7. Кривцова Н.В. Психологічна філософія Григорія Сковороди / Н.В. Кривцова, І.А. Доннікова // Проблема людини у філософії: Матеріали XXVII Харківських міжнародних сквородинівських читань (ОКЗ «Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди», 27–28 вересня 2019 року). – Харків: Майдан, 2019. – С. 219-227.
–
URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15340/2/Scovorodynivka_27_chytannya.pdf#page=110
8. Levine P. The lack of diversity in philosophy is blocking its progress /P.Levine–2016. – URL: <https://aeon.co/ideas/the-lack-of-diversity-in-philosophy-is-blocking-its-progress>